

Ad~avane!

Cuadernos Españoles
de Cultura Idista

Ofical Organo dil
Hispan Ido-Societo

Novembro 2020

Numero 31

Nia gratitudo

pro via konstanta flegado

Fundada en el año 1927 para la propaganda de
la lengua internacional IDO

Editas: HISPAN IDO-SOCIETO
Redaktero: José Mª Rodríguez

✉ Apartado de Correos 3142
E-14080 Córdoba (Hispania)

 idosocietohispana@hotmail.com

Kun-laboris en ca numero:
ANTONIO MARTÍNEZ

INDEXO

Pagino

Ka politikisti mustas parolar l'angla linguo?	3
<i>La Teorio "Gromiko"</i>	
La trista historio dil Occidental Sahara	7
Idala Niuzi en Hispania	11
Rakonto di <i>Halloween 2020</i>	12
L'altra idala dicionario	15
Lasta libri en Ido-linguo	16
Nia Pioniri: " <i>Elena Just Castillo o Palmira Luz</i> "	17
Homajo a <i>Quino</i>	21
Gramatikala Pagino	22
<i>Prepozicioni ed artiklo avan infinitivi</i>	
Ni parolez pri: <i>Stradi</i>	26
Poezio: <i>La Nordala Vento</i>	27
Vortala Distraktilo	28
Hieroglifo	29
Solvuri dil pasinta numero	30
Humuro	30

Ka politikisti mustar parolar l'angla linguo?

La Teorio "Gromiko"

Kand eventas en Hispania elektoral proceduri omna jurnali publisas niuzi pri la vivo di singla kandidato. Lore, aparas informi pri lua studiado, mariajo, filii, e.c. Anke pri la praktikal konocado dil angla linguo. Do, onu povus questionar, kad esas necesa parolar l'angla linguo por plu-bonigar la vivi dil hispani o por kreskigar la richeso di omna habitanti? Ed anke kad esas oportuna parolar nur l'angla linguo?

Totcerte, kand extera politikisto venas aden Hispania esas agrebla audar lua vorti en nia linguo, ma co ne montrus ke lu esas bona o des-bona guvernanto. Konocado di lingui nur expresas

sat bona edukado di homo ed en exterlanda politikisto lua deziri prezentar bon impresu pri lu ipsa. Ico lasta esas important afero en l'internacional relati.

Tale, se la hispana rejo, la chefa ministro o singla ministro vizitas Italia, Portugal, Sueda, Rusia... esas oportuna parolar avan jurnali e televizioni od en la nacional parlamento, per la linguo dil vizitata lando od en la propra dil politikisto, ma ne necese en l'angla.

Nun-tempe, onu dicas, ke parolar l'angla linguo ne nur esas avantajo, ma necesa kondiciono en singla laboro. Tamen, on mustas dicar, ke preske omni qui proklamas to, esas politikisti, ekonomisti o ciencisti angla o dil Unionita Stati. Segun li, esas la cetera homi qui devas par-lernar la linguo qui li ja posedas de infantal evo.

Andréi Gromiko
1909 – 1989
Ministro di l'aferi extera
di Sovietuniono

Yes, hodie l'angla linguo esas l'idiomo dil internacional komerco e dil kolokanti, ma che l'internacional politiko parolar l'angla linguo, se ol ne esas la nacional linguo dil parolanto, esas des-avantajo. La fundamento di ta aserto esas la *Teorio di Gromiko*, olima ministro di l'aferi extera di USSR (Uniono di Socialista Sovietiana Republiko). Andrei Gromiko, evanta 30 yari ja laboris en la sovietiana ambasaderio en USA (Unionita Stati di Amerika), ibe pose lu esis ambasadoro. Do, lu habitis dum multa yari en USA e, komprenende, lu parolis sat bone l'angla linguo. Lu sempre uzis ta linguo okazione di intervjuvi en amerikana jurnali, ma kand eventis internacional konferi o debati en Unionita Nacioni (UN) lu sempre uzis sua nacional linguo: la rusa. Same, kande dum ta debati lu audis diskursi di altra politikisti parolanta l'angla, lu preferis askoltar oli per l'oficial tradukisti di UN.

Andréi Gromiko esis ambasadoro di USSR en Unionita Nacioni de 1945 til 1948

Unfoye, jurnalisto questionis al ministro Gromiko pro quo lu, parolanta e komprenanta sat bone l'angla linguo, preferis ne audar direkte la diskursi di altri che UN. Lua respondo esis simpla e direkta: *se on parolas pri important aferi, singlu mustus uzar sua nacional linguo, nam ol esas la maxim natural komunikilo pri qua ni disponas. Lore, se me parolus l'angla linguo, me nul-tempe povus uzar ol ye la sama nivelo kam la ambasadoro di*

Unionita Stati. Okazione di ta debati singla reprezentanto devas expresar su per sua nacional linguo e lasar la traduko dil debati al tradukisti, qui esas apta por komprenar e kompren-agar omna detali dum l'interparolado.

Ca opiniono semblas esar justa. Tale, kande la chefa ministro di Hispania uzas l'angla linguo dum la debati en la Europana Uniono, lu nul-tempe povos expresar cent-procente to quon lu deziras dicar. Lore, lu esus en des-avantajoza situeso kompare kun olti qui havas l'angla idioma kom nacionala. Ni ne obliviez la frazo dil urbestro di Madrid, Ana Botella, kand elu prezentis sua diskurso okazione dil renkontro dil Internaciona Olimpiala Komitato ed el dicis *“relaxing cup of café con leche in Plaza Mayor”*. Ka ne esus plu konvenanta dicar en la hispana linguo *“una relajante taza de café con leche en la Plaza Mayor”*? (trad. aden Ido: “laxiganta tasedo de kafeo kun lakto en la Granda Placo”). Se dicata en la hispana linguo, pose esus l'ofical tradukisti ti qui devus tradukar ol aden singla linguo dil reprezentari, ne nur al angle-parolanti.

Ana Botella, olima urbestro di Madrid defensis la propozo di sua urbo por esar la sideyo dil Olimpiala Ludi dum la renkontro dil Internaciona Olimpiala Komitato.

Do, okazione di importanta konferi e diskuti la praktikal konocado pri l'angla linguo dil reprezentari, qui ne havas ol kom nacional idioma, ne povas komparesar kun ti qui parolas l'angla de sua infanteso. Tale, l'afero ne esus posedar o ne posedar sat bon konocado dil angla linguo, ma uzar la maxim apta idioma, ek nia personal experienco o praktiko, por diskonocigar nia opinioni dum debato. Ni mustus prezentar nia argumenti per la linguo

quan ni uzas singla-die. Yen la pozeso, anke, dil olima prezidero di Francia, Nicholas Sarkozy, lu, quankam parolanta sat bone l'angla linguo, sempre uzis la franca dum renkontri che l'Europana Uniono.

Rezume, la praktikal konocado dil angla linguo dil hispana politikisti ne devus esar important afero dum la nacional votadi, altr afero esas la fakto, ke parolar l'angla, e ne nur l'angla ma ank altra diferanta lingui, montrus l'inteligeneso di nia politikisti, Do, ka lu devas uzar nur l'angla linguo dum internacional renkontri? Tote ne. Plurlinguismo esas necesa.

Ka Vu prizas la revuo? Se yes, ni invitas a Vu kunlaborar en
ca projeto. Artikli, imaji, rakonti, informi, e.c. esas
bonvenanta.

Komprenende Vu anke darfas facar e sendar Vua kritiki al
editerio.

Totcerte, ni lernos per Vua konsili.

Kontaktez kun *AD-AVANE !* per l'elektronikal adreso a:

idosocietohispana@hotmail.com

La trista historio dil Occidental Sahara

José María Rodríguez Hernández

Situo dil Occidental Sahara

Itere aparis en la televizioni e jurnali la desfelica stando dil Occidental Sahara. Nova kombati inter la maroka armeo e la saharani an la frontiero kun Mauritania igas ni memorar, ke ankore existas ne-rezolvita problemo pri des-koloniigo en la nordo di Afrika.

Unesma-loke onu devas dicar, ke Occidental Sahara esas teritorio qua aparas en la registro di ne-autonoma teritorii segun Unionita Nacioni. Ta registro inkluzas landi qui, segun speciala komitato di UN, ankore ne efektigis sua yuro dispozar su segun propra elekto. Hispania posedeskis Occidental Sahara en la yaro 1884, nam ta teritorio esas poka distanta del hispan arkipelago dil Kanarii. La teritorio vicina dil Sahara esis Aljeria e Maroko, qui esis, un franca kolonio ed l'altra franca protektorato. Pro to, Francia e Hispania asentis en la yari 1900, 1904 e 1920 pri la teritoriala frontiери en la nordo di Afrika.

Hispania establis kolonio en la regioni *Saguia el Hamra* e *Río de Oro*. En la yaro 1958 amba teritorii esis deklarata kom transmarala provinco kun la nomo Hispaniana Sahara. Maroko ne-dependeskis en la yaro 1950 e lore ta nova stato reklamaciis la sahara teritorio kom regiono dil “Granda Maroko”. Mauritania anke ne-dependenkis en la yaro 1960 ed ol anke reklamaciis la sudo di Sahara. En la yaro 1967 Unionita Nacioni konsilis des-koloniizar la teritorio e komence dil 7-esma yaro-deko sahara nationalisti organizis revolto kontre la hispan administrerio. En la yaro 1973 nationalisti fondis la *Fronto Polisario* (Fronto Populala por la Liberigo di Saguia el

Hamra e Río de Oro), qua komencis luktar kontre la hispana soldati. En la yaro 1974 Hispania ofris grantar autonom-statuto por la regiono e onu establis parlamento. Anke on informis ad Unionita Nacioni pri la pronta organizado di populala refer-voto, talmaniere onu aceptis la efektigo dil yuro dil saharani dispozar su segun propra elekto.

Ocidental Saharo kom hispaniana kolonio til yaro 1975

Tamen Maroko ne aceptis ta propozo, nam ol deziris agregar Sahara a sua nacionala teritorio. Lore, Unionita Nacioni decidis questionar al Internacionala Judicieyo en Den Haag kad existis ul relato inter Maroko e Sahara. La judicieyo respondis ke la sahara populo mustus dispozar su segun propra elekto. La respondo di Maroko esis organizar granda marchado, la “Verda Marchado”, per qua mili de marokani ireskis aden la teritorio.

Unionita Stati pozis su kontre la posibla ne-dependenso di Occidental Sahara, nam ta nova posibla stato esus apogita da Aljeria, qua lore esus plu proxima ek la politikal vidopunto a Sovietunio. Itere, en Hispania la diktatoro Francisco Franco maladeskis grave ed en novembro di 1975 lu mortis. La nova hispana guvernanti ne deziris milito en la nordo di Afrika por tenar koloniala teritorio qua balde esus ne-dependanta. Do, Hispania decidis transdonar l’administrado dil Sahara, ma ne la suvereneso nam onu mustus organizar populala refer-voto, a Maroko e Mauritania. Do, Maroko okupis la centro e la nordo dil teritorio e Mauritania la sudo.

En la komenco dil yaro 1976 Hispania livis Occidental Sahara e la nacionalisti proklamis la nasko dil nova stato: *la Araba Demokratala Sahara Republiko*. Komprenende ta deklaro nur esis efektiva en la parto dil teritorio

ne okupita da Maroko e Mauritania. La nova staton agnoskis 61 altra stati e la propra Organizo por la Afrika Uniono.

Lore, lukti komencis inter la Fronto Polisario kontre Mauritania e Maroko. La sahariana soldati atakis Nouakchott, la mauritana chef-urbo, e fine ta lando akordis kun la Fronto Polisario abandonar la sudo dil teritorio ed obliviar sua teritoriala reklamaco super Sahara. Ta suda regiono pose esis okupata da Maroko.

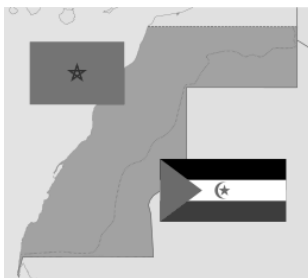
Soldati dil Occidental Sahariana Araba
Republiko

Maroko, kun la skopo defensar su kontre l'ataki dil saharani, konstruktis longa, mem inmensa, muro qua kontenas omna richa teritorii, precipue la mineyi de fosfato. Sur la restanta teritorio habitas la saharani dil Fronto Polisario. En la yaro 1988 amba partisi aceptis propozo di UN ed OUA. Segun ta projeto, amb armei mustis cesar la luktado, ad la teritorio venus internacional soldati di UN e pose ta internacional organizo aranjas refer-voto. Maroko e Sahara aceptis, ma balde eventis problemi kun la kontado dil futura votanti. La Fronto Polisario propozis la nombrizado kalkulita en la yaro 1974 dal hispan administrerio, ma Maroko deziris inkluzar nova habitanti dil Sahara pos ta yaro, komprenende omna marokani. Do, lorganizado dil refer-voto, unesme pensita por la yaro 1992, haltigis su.

Dum kelka yari armi
parolis en la nord-afrikana
dezerto.
Ka co ri-eventos?

En la yaro 2000 Maroko propozis grantar autonom-statuto al habitanti di Ocidental Sahara, ma la Fronto Polisario rifuzis ol, nam lo dezirata esis la komplete ne-dependenso. Olim, la reprezentero dil Unionita Nacioni, James Baker, propozis autonom-statuto dum 4 yari e pose organizar la refer-votado. Fronto Polisario aceptis la ideo, ma Maroko rifuzis omna propozo qua povus finir per la ne-dependenso dil teritorio.

La lineo
montras la
marokana muro
tra la sahariana
dezerto

Nuntempe la teritorio dil Ocidental Sahara esas administrata, en la maxim granda parto, da Maroko, quankam de tempo a tempo eventas tumulti en El Aaiun, la chef-urbo dil teritorio. L'altra parto dil Sahara, ta qua situesas pos la muri di Maroko, esas administrata dil Fronto Polisario e formacas la aktuala Sahara Republiko, qua nun es agnoskata da plu kam 50 stati e da Afrikan Uniono.

La pasinta 14-esma di novembro, maroka soldati expulsis la saharani de zono en la sudo dil teritorio, an la frontiero kun Mauritania. Lore, Fronto Polisario anoncis, ke ta organizo ri-prenis la armi por luktar kontre la maroka armeo. La lasta chapitro di ta des-felica historio esas la recenta agnosko dil suvereneso di Maroko super la sahara teritorio aprobata dal Prezidanto Donald Trump, okazo dil anonco di diplomatata relati inter Maroko ed Israel.

Nun, Sahara esas ankore teritorio ne des-koloniigita segun Unionita Nacioni, quankam l'olima sekretario Kofi Annan deklaris ante kelka yari, ke la problemo dil des-koloniigo di Sahara havas des-facila solvo e mem la refer-votado plu-tardigos sen dato certa.

Idala Niuzi en Hispania

Kom dicite sur la pasinta numero di nia revuo, nia amiko Antonio MARTÍNEZ esis kandidato por okupar posteno en la Direktanta Komitato dil Uniono por la Linguo Internaciona IDO. Lu recevis sat voti por esar membro dil Komitato. Regretinde la marchado dil precipua idala organizuro esas tre lenta ed ankore onu ne savas qua posteni okupos singla membro. Gratuli Antonio !

La kronviruso regretinde facis ne posibla organizar idala renkontri, tamen co mem esis avantaĵo por eventigar altra kunveni, ca-foye per interreto. Lore, singla saturdio inter 03:30 klocko posdimeze til 05:00 klocko posdimeze, segun GMT-tempo, eventas virtuala idala video-rekontro dil qua la inicianto esas nia amiko Partaka. Literaturo, la jula festi, e.c. esas bona motivi por parolar. Komprenende bona humuro ank esas tre importanta.

Antonio Martínez atingis premio dum konkurso pri *haiku* organizita en l'urbo Albacete. La premion donacis la japonia ambasaderio en Hispania. Lu uzis l'idala vorto "Mandelo" kom pseudonimo. Yen la *haiku* da nia amiko Antonio:

*sol del mediodía –
partir almendras
donde otro ya las partió*

*di-mezala suno -
ruptar mandeli
ube altru ja ruptis ol*

Rakonto di Halloween 2020

Singla-nokte me audis sama batadi, ma ye la venonta matino la klarigi esis diferanta. En l'elevatoro, kande me renkontris mea vicino e lua filio, l'infanto unfoye havis un okulo purpurea, altrafoye un dento ruptita, altra dio semblis ke lua labii sangifis dum la tota nokto. Me sempre questiones a lu:

- *Quo eventis mea kara?*

L'infanto nul respondis. Lore, la patro quik klarigis a me, unfoye ke lua filiulo falis che l'eskalero, altrafoye ke lu shokis kontre tablo, altra dio ke la kulpinto esis kato, qua skrachis la vizajo dil infanto.

Ofte me pensis ke esus oportuna denuncar lu. Kampanii pri ta temi en la televiziono explikis, ke on mustas luktar kontre ta delikti, ma en la lasta momento, kande me ja tenis la telefonilo en mea manuo, me renuncis avertar al polico. Lor me pensis:

- *Ne intermixu en aferi di altra familii !*

Pose, kande me cesis tenar la telefonilo, semblis a me, ke sur l'ekrano dil aparato aparis en nigra literi sur fosforecoza fundo:

- *Sen-kurajulo !*

Certe me esis tala. Balde me regretis mea sen-kurajeso, nam pos kelka monati, forsan pro tro forta frapo, la funesta tragedio okuris. En la televiziono ta-die esis nur altra plusa niuzo:

- *“Infanto evanta ses yari mortis pos falir de fenestro. Dezolita genitori kulpas la konstruktisto, pro la fakto ke lu dispozis la fenestro ye alteso qua esis ne-oportuna por infanti.”*

Me savis quo eventis reale, ma me silencis.

Pos kelka monati me renkotris mea vicinino en l’elevatoro. Me vidis, ke el gravideskis. Me komprenis, ke ta bestiala spoza esis kapabla ofrar sekundi de amo por genitar altra filio.

Kelka yari pasis e semblis ke omno esis diferanta. La patro ne esis afektoza kun la naskit infanto, ma felice me ja ne audis infantala ploradi o krii. Kande l’infanto komencis irar al skolo me itere singla-matine renkontris amba, patro e filiulo, en l’elevatoro ed omno semblis esar normala. Me vidis nek purpurea okuli, nek sangifanta labii, nek ruptita denti. Omno normala, quankam l’infanto ne kapablis parolar.

En l'elevatoro mea vicino singla-matine dicis a me:

- *L'infanto ja evas kin yari e lu ankore ne parolas. La mediko dicis ke eventas nul problemo, omno semblas esar psikologia afero.*
- *Nu, mea kara, dicez: "Pa-pa-pa-pa".*

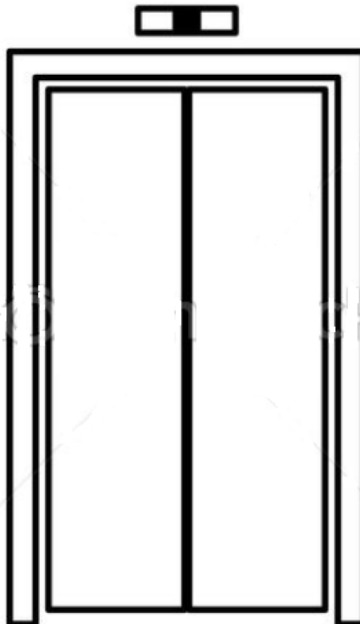
Ma l'infanto nul dicis. Lu nur observis kun atenco sua patrulo, kun okuli tante granda ed apertita, ke oli preske plenigis lua mikra vizajo.

Ca- matine l'infanto ridetis. Lore, la patro entuziasmeskis e klamis:

- *Dicez: "Pa-pa-pa-pa".*

Kande me apertis la pordo dil elevatoro, amba, patro e filiulo, restis dope. Lore me askoltis infantala voco:

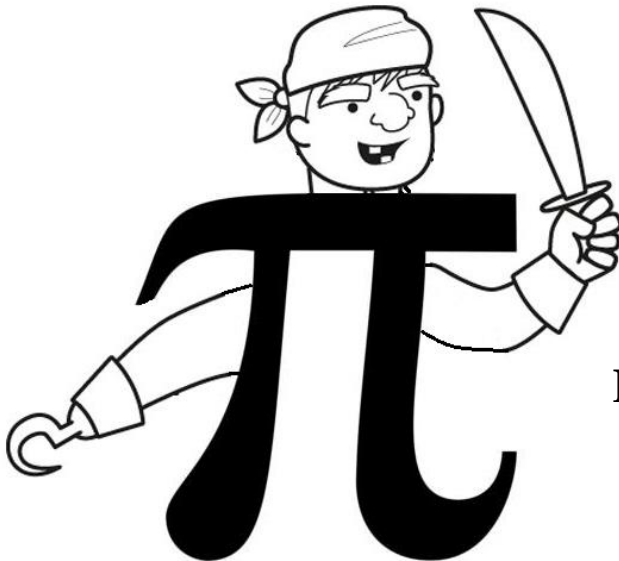
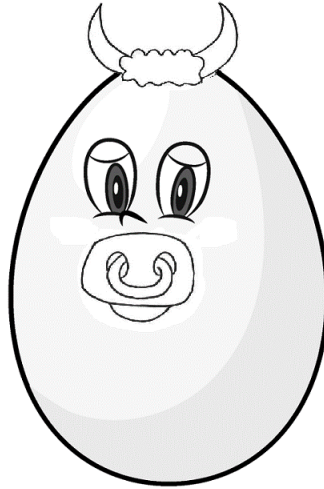
- *Hola patro. Me ri-venis e nun me povas venjar me.*

J.M.R.

L'altra idala dizionario

B-OVO

PI-RATO

Lasta Libri en IDO-linguo

LA TEMPO-MASHINO

La famoza romano da H.G. Wells, tradukita da Brian E. Drake.

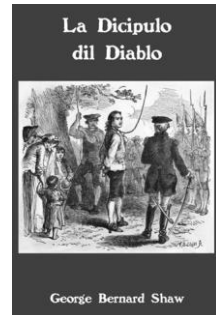
Ret-situo:

<https://archive.org/details/latempomashino/mode/2up>

LA DICIPULO DIL DIABLO

Komedio pri la Revoluciono Amerikana da George Bernard Shaw, tradukita da Brian E. Drake. Ret-situo:

<https://archive.org/details/ladicipulodildiablo/mode/2up>

MORTALA KISO

Detektiv-romano anonima de cirkume 1965, tradukita da Brian E. Drake.

Ret-situo:

<https://archive.org/details/mortalakiso/page/n2/mode/2up>

Nia Pioniri

Elena Just Castillo o Palmira Luz

ELENA JUST CASTILLO naskis en la yaro 1873 o 1874 en Alcira (Valencia). Elua genitori juis sat bon hemala ekonomio e li sequis progresema, mem radikala, politikal ideologio. En la fino dil 19-esma yarcento la familio mustis ekmigrar ad urbo Valencia pro framiliala cirkonstanci. Ibe Elena par-studiis en skolo establisita da framasonala lojio ube onu defendis la social yusteso, do, tote opozita al olima religiala fanatikeso.

Anciena fotografuro di
Elena Just Castillo

Kune kun altra kompani elu fondis en la yaro 1897 la Feminala Generala Asociuro, l'unesma agado di ta grupo esis opozar su al kolonial milito di Hispania en Maroko ed apogar l'arestiti qui protestis en Katalunia kontra ta milito. Li anke defendis l'adopto di statal politiko por l'edukado di yunini en Hispania, la asociuro opinionis, ke la manko di edukado e kulturo dil hispana mulieri esis un ek la maxim importanta kauzi dil mala sociala kondicioni en Hispania. En la yaro 1899 lu esis un ek l'unesma mulieri qui en Valencia divorcis de sua spozo (Vicente Fuster).

En la yaro 1902 Elena kunlaboris en la societo "El Bien de las Obreras" (*La boneso dil laboristini*), ibe elu esis vervoza oratoro qua protestis kontre la mala laboral stando dil laboristini, precipue che la textala fabrikerii en Barcelona. Elu reklamis por ta laboristini plu-bonigo dil laboral kondicioni kun plu bona salarii en min longa labor-jorni.

Por protestar kontre ta mala stando dil fabrikerii elu organizis protest-marchado tra la valenciana stradi kun altra 400 mulieri. Elena ank esis favoroza ad laikismo, lore, inter la yari 1901 e 1903 lu esis membro dil direktanta komitato dil Societo por la Laika Edukado, origino dil movimento “Moderna Skolo” en Valencia. Elena Just ank establis skolo kun la nomo “La Luz” (*La Lumo*) en la quartero Ruzafa en ta urbo. Ibe elu laboris kom docero en la yaro 1901.

Strado ELENA JUST CASTILLO en Valencia

En la yaro 1903 elu konocis ed unionis su kun republikana liber-pensanto José Martínez Tasso, membro di framasonala lojio en Valencia. En ta yaro Elena Just ank esis la prezidero dil Republikana Femala Asociuro e membro dil Valenciana Federuro di Framasonala Asociuri, olim elu elektis la nomo “Palmira Luz” por esar membro di ta lojio. En la yaro 1904 lua sanala stando ne esis sat bona e pro to elu decidis abandonar omna politikal agadi, malgre to, elu duris kunlaborar kun la skolo “La Luz” quan elu establis en la yaro 1901, ibe Elena Just sequis la edukala teorii dil Moderna Skolo da Francisco Ferrer Guardia. Segun vorti da Elena, ta skolo *esas plu indulgema nam per la moderna metodo la intuicado, la simpla klarigadi e la familiala e bon-kordiala konversacioni, vice la punisi, onu povas atingar plu bona rezulturi*”.

En la yaro 1908 elu retro-venis ad la politikal ceno per diskurso en la socialisma hemo di Valencia. Ma, pos la executo di Francisco Ferrer Guardia* elu ja ne interesis su pri la “*politiko di homuli*”, lore elu direktis omna sua agado por solvar sociala problemi dil infanti e mulieri, precipue per pedagogial agadi. En la yaro 1919 elu esis membro dil direktanta komitato dil organizuro por la progreso di mulieri, anarkista feminal asociuro.

Nun-tempala framasonala lojio en Valencia
ricevis la nomo “Palmira Luz”

Relate l’internacional linguo, onu ne savas kand Elena Just interesis su e lerneskis Ido. Ma, tot-certe en la yaro 1927 elu esis prezidero dil grupo “Ad-Avane” en Valencia. Sur la revuo dil grupo elu skribis en la monato marto di 1927 ta frazi en ido-linguo:

“Ica helpant idioma, la duesma por omni, esas la pacala brancho qua unionos la homo de diferanta rasi, religii ed idei en un granda frataro...”

---

* Francisco Ferrer Guardia (1859 – 1909). Lu esis docisto e pedagogo en Barcelona. Lu fondis la “Moderna Skolo”, ibe lu edukis precipue filii di laboristi sen punisi e sen religial influado. Olim lu esis konsiderata kom anarkisto. Okazione dil tumulti dum la “Tragediala Semano” en Barcelona en la yaro 1909 onu imputis ad lu inspirar ta tumulti. Lu esis kondamnata a morto ed exekutita.

Ed en la yaro 1931 elu publisis artiklo en la revuo “Solidaridad Obrera” (*Laboristal Solidareso*), kun la titolo “El Ido”, qua en la hispana linguo dicis:

“... per la linguo Ido ni trovos nul enemiki, ma homi pensanta quale ni, kun homi suferanta quale ni, ed anke li deziras liberigar su del jungajo dil borgezaro e dil guvernisti...”

En la yaro 1929 elua kompano José Martínez mortis. En 1931, kande la republikana politikal rejimo parvenis aden Hispania, elu developis sua kunlaborado kun anarkista e proletara jurnali, preferinde en la revuo “El Porvenir del Obrero” (*La Futuro dil Laboristo*) e “Nueva Humanidad” (*Nova Homaro*), hike elu esis la chef-redaktero. En sua artikli lu esis deskontenta kun la nova politikal rejimo. Un ek la lasta publika apari di Elena Just esis homajo ad elu facita en la “Hemo de la Demokratio”, sideyo en Valencia dil Federuro di Asociuri Feminal Republikana en la yaro 1932.

Elena Just (dextre) en la yaro 1932 dum la homajo ad elu facita

Pos 1932 Elena Just abandonis omna politikal agado, elu aparis nur okazo di homaji a kompani ed en la yaro 1933 lu translojis aden Barcelona. L'ultima foyo kand onu parolas pri lu esis en septembro di 1936, lore jurnalo gratulis ad elu ed elua fratino, pro la nomino di Julio Just Gimeno, nevulo di Elena Just, kom ministro en la guvernerio dil Republiko.

Onu ne savas kand Elena Just mortis. Forsan, pos la milito elu habitis en Valencia kun altra nomo. En la yaro 1948 komencesis proceso kontr elu en la Tribunalo por Represo dil Komunismo e Franmasonismo, specala tribunalo establisita pos la civil-milito. Ni serchos dokumenti en la statal arkivi e ni esperas informar pri nia explori okazione dil venonta numero di nia revuo.

Un dil skopi dil Hispan Ido-Societo esas dis-konocigar la historio dil Ido-movimento en Hispania. Se Vu havas informi, konocas historii, posedas fotografuri e.c. pri la linguo Ido e pri l'idista movimento en Hispania, kontaktez kun nia asociuro:

idosocietohispana@hotmail.com

Homajo a *QUINO*, argentiniana grafik-humoristo (1932 – 2020)

Gramatikala Pagino

Prepozicioni ed artiklo avan infinitivi

Como regla general puede decirse que todas las preposiciones pueden usarse delante de un verbo en infinitivo y, a diferencia de lo que ocurre en español, no es necesario en algunas de ellas usar además la preposición “DE”. Veamos algunos ejemplos:

- *Me esas fatigata pos laborir dum la tota matino.*

(Yo estoy agotado después de haber trabajado durante toda la mañana).

En español hay preposiciones que exigen anteponer “DE” antes del verbo, por ejemplo: “*Antes de*”; “*después de*”, “*en vez de*”. En Ido esto no es necesario y así podemos decir directamente:

- Ante estudiar: *Antes de estudiar.*
- Pos laborir: *Después de haber estudiado.*
- Vice skribar: *En vez de escribir.*

Otra regla que puede aplicarse es que la construcción “preposición + verbo” puede sustituirse por “preposición + sustantivo”. Por ejemplo:

- *Me esas fatigata pos laborir dum la tota matino = Me esas fatigata pos mea granda laboro dum la tota matino.*

Veamos más ejemplos de preposición + verbo en infinitivo:

- *Mea studiuro konsistos en klarigar qualmaniere onu povas uzar internacional linguo en la politikala relati inter nazioni.*

“Mi estudio consistirá en aclarar de qué manera se puede usar una

lengua internacional en las relaciones políticas entre naciones”.

• *Me ne povas vivar **sen drinkar** aquo.*

“Yo no puedo vivir sin beber agua”.

• *Me preferas restar heme **vice vizitar** tua genitori.*

“Prefiero quedarme en casa en vez de visitar a tus padres”.

• *El devas salutar sua amiki **ante departar**.*

“Ella debe saludar a sus amigos antes de partir”.

• ***Por evitar** damaji ne uzez paf-armi.*

“Para evitar desgracias no uses armas de fuego”.

• *Tu esas tre afabla **per parolar** kun me.*

“Eres muy amable en hablar conmigo”. Resulta necesario comentar un poco este uso de la preposición “*per*” antes del infinitivo. En español lo traducimos por la preposición “en”, pero si nos damos cuenta, “EN” en Ido tiene un sentido de situar algo en un lugar, en ningún modo podría utilizarse para decir de qué manera se realiza algo o el porqué de algo. Debemos notar que en la frase *Tu esas afabla PER parolar kun me*, lo que estamos aclarando es la manera o el medio, que alguien tiene para ser de una determinada manera, en este caso “ser amable”. Así que, aunque en español nos resulte extraño, diremos “*per parolar kun me*”, aunque la traducción correcta en español adopte la preposición EN en vez de POR MEDIO DE.

Otra cuestión a tener en cuenta es que podemos suprimir la preposición que colocamos antes del verbo, si la vamos a repetir después de él. Veamos por ejemplo el verbo *EKIRAR* (salir). Si después de este verbo vamos a indicar el lugar de donde vamos a salir y volvemos a utilizar la preposición *EK*, por ejemplo en “*ek la chambro*” (de la habitación), podemos suprimir la preposición *EK* que iba en el verbo y decir sencillamente *ME IROS EK LA CHAMBRO* (yo saldré de la habitación). Así, no es necesario decir *Me ekiros ek la chambro*, porque resulta una repetición inútil de la preposición.

Dijimos al principio de este artículo que *generalmente* todas las preposiciones pueden ir delante del verbo. Sin embargo dos de ellas debemos evitarlas, se trata de *DI* y *AD*, porque ya se sobreentienden por el contexto.

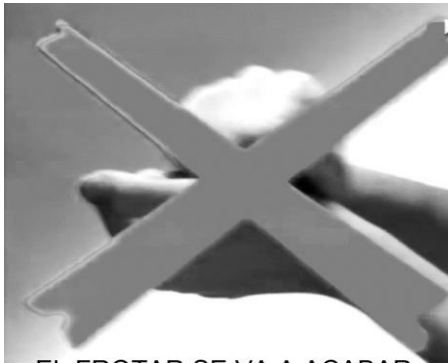
Veamos algunos ejemplos.

- *La kustumo (di) studiar nur poka hori ante la exameni ne helpos a tu (ad) aprobar oli.*

“La costumbre de estudiar solo pocas horas antes de los exámenes no te ayudará a aprobarlos.

Así, no resulta necesario decir *kustumo di studiar*, basta con *kustumo studiar*. Tampoco resulta necesario decir *to helpos a tu ad aprobar*, es suficiente con decir *to helpos a tu aprobar*.

Y si hablamos de preposiciones antes del infinitivo cabe otra pregunta ¿Podríamos colocar el artículo antes del infinitivo? En español es posible, aunque no es muy habitual. Los que ya tenemos una edad recordamos el famoso anuncio de la televisión “*El frotar se va a acabar*”.

EL FROTAR SE VA A ACABAR

Pues sí, en español se usa el artículo antes del infinitivo, en Ido también. En este anuncio de la televisión podría decirse *La frotar balde parfinos su*. Aunque también resulta necesario decir que no es muy habitual este uso en la lengua internacional Ido y que debe evitarse usarlo demasiado. Para ello podemos decir “*la fakto...*”; “*la afero pri...*” . Veamos algunos ejemplos:

- *La studiar multe sendubite helpos a tu atingar bona rezulti.*
“El estudiar mucho sin duda te ayudará a conseguir buenos resultados.

Aunque resulta preferible decir:

- *La fakto studiar multe sendubite helpos a tu atingar bona rezulti.*

Otro ejemplo:

- *La timar nulo ne donos a tu kurajeso.*
“El no temer a nada no te dará valentía”.

Es preferible decir:

- *La fakto timar nulo ne donos a tu kurajeso.*

Para los lectores hispano-parlantes que quieran introducirse en el aprendizaje de la lengua internacional IDO, les recomendamos el curso que podrán encontrar en:

<http://kanaria1973.ido.li/mikrakurso.html>

- Por ti qui ja povas lektar e skribar en l'internacional linguo IDO, ma deziras par-lernar ol, ni konsilas la kurso:

<http://kanaria1973.ido.li/publikaji/kurso2.pdf>

Ni parolez pri ...

Stradi

Strado esas voyo kun bordumo ek domi, muri, e.c. en urbo od en vilajo.

Calle Mayor: Precipua strado.

Callejón: Stradeto.

Callejear: Vagar tra strati.

Callejero: Guid-libro pri urbo.

Bocacalle: Strado transversa.

Verse en la calle: Ruinar su.

Calle sin salida: Sako-strado.

Dar calle a alguien: Jetar ulu

Hacer la calle: Prostitucar su.

Estar al cabo de la calle: Havar sat informo pri omn aferi.

La calle termina en un parque: La strado abutas an parko.

Caminar por la acera de una calle: Promenadar sur la choseo di strado.

Tirar por la calle de enmedio: Elektar e sequear sua propra alternativo.

Traer por la calle de la amargura: Intense chagrenigar.

Estar tirado en la calle: Esar mizeroze ne-sorgita.

De la calle vendrán y de casa te echarán: Ulu venos de loko fora e jetos a vu ek hemo propra.

Era tan temprano que las calles aún no estaban puestas:

Tante frue ke hanuli ankore dormis.

POEZIO

LA NORDALA VENTO

Men susuri facinas da river' e monto
 La pluvo dum mayo ol arozos me
 Me kuros qual volfo rapida en la nokto
 Lore me sentos omna tua inmens'.

Ibe men guidas tua lum-radio lunoza
 E la lumo dil sun' dum la klara auror'
 Vivigas men tua beleso gracioza
 Pri ta verda tero me ja sentas amor'.

Me volas saltar de la brancho di querko
 Tua nomon kriar e quik pose flugar
 Me esas tam forta kam nordala vento
 E kun la kurajo qua venas de l'mar'.

Manuedo de tero, de sablo o de nivo
 Kun ol me komparas, me ya mikra es
 Co a me donas kurajo, e foye mem timo
 Me venas de tu, ma mea skop' ube es.

Me volas saltar de la brancho di querko
 Tua nomon kriar e quik pose flugar
 Me esas tam forta kam nordala vento
 E kun la kurajo qua venas de l'mar'.

Kansono da Nando e Sergio Agüeros
Propozita kom ofical himno di Kantabria
 (Tradukis aden Ido-linguo: J.M.R.H.)

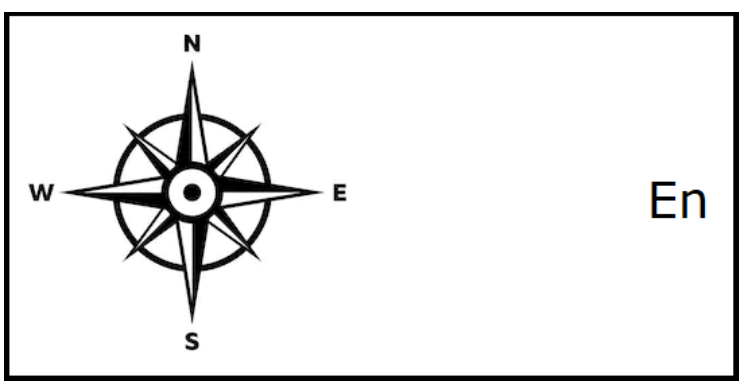
VORTALA DISTRAKTILO

	1	2	3	4	5	6	7
A							
B		■				■	
C							
D				■			
E							
F		■				■	
G							

- A. Homino adulta.
- B. Vokalo ■ *Sen la lasta vokalo*, fluido gasa utila por respiro e kombusto.
 ■ Konsonanto.
- C. En la filozofio indiana, ekiro di la transmigro per supreso di dezireo e di nesavo.
- D. *Inverse*, kozo qua maxime distas de ta qua parolas. ■ *Sen la lasta vokalo*, cilindro kava quan onu uzas por pasigar likvidi.
- E. *Adjektivale*, taberno di kazerno o di fabrikeyo.
- F. Konsonanto. ■ *Sen la lasta vokalo*, mikra reptero qua trovesas en la mediteraneala zono ■ Vokalo.
- G. *Inverse*, en la katolika eklezio kleriko.
1. Mikra okulvitruno, por un ek la okuli.
  2. Vokalo. ■ *Adjektivale*, persono o kozo qua maxime distas de ta qua parolas. ■ Konsonanto.
  3. Organo esencala di voco.

- 4. Klameti qui expresas chagreno. ■ *Sen la lasta vokalo*, arboro di India di qua la ligno uzesas por konstruktar navi.
- 5. Stranjera en la loko ube onu observas lu.
- 6. Konsonanto. ■ En la instanto prezenta. ■ Vokalo.
- 7. *Inverse*, roko eruptala, qua havas la sama kompozanto mineralogiala kam diorito.

HIEROGLIFO

Ube Tu vidis skurelo ? _____

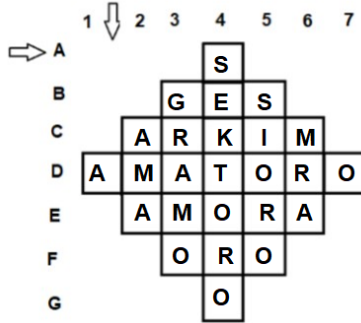
Skurelo

La solvuri aparos sur la proxima numero dil revuo. Se tu kapablas solvar amba enigmi, plez sendar oli ad: idosocietohispana@hotmail.com

Solvuri dil pasinta numero

Vortala Distraktilo

Hieroglifo

La propozata questiono esis: “Quale onu transportis la vunditi?”

Sur la imajo aparis: *Per 999+1? 999+1? 999+1?*

999 + 1? = ka milo? Do: 999+1 999+1 999+1 = ka mili

Lore: *Per ka mili* → **PER KAMILI.**

Sendis solvuro nia kanadiana amiko: Gilles-Philippee Morin, qua ricevos donacajeto. Multa danko pro tua parto-preno !

HUMURO

Lernez IDO

**La linguo
por omni !**